

XXIII NAUČNA KONFERENCIJA
„PEDAGOŠKA ISTRAŽIVANJA I ŠKOLSKA PRAKSA“

*Kvalitativna istraživanja
u društvenim naukama:
od ličnog iskustva do socijalnih praksi*

ZBORNİK SAOPŠTENJA

Urednici
Vladimir Džinović
Sanja Grbić

23. i 24. novembar 2018.

Filozofski fakultet
Univerziteta u Beogradu

LIČNI DOŽIVLJAJ TELESNOSTI MLADIH KOJI SE BAVE BREJK DENSOM

Isidora Popović,* Tijana Nikitović, Ksenija Krstić

Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu

Uvod. Predmet rada je lični doživljaj telesnosti momaka i devojaka adolescentskog uzrasta koji se bave brejkdensom. U pristupu temi služile smo se pojmovnim okvirom teorije o modalitetima femininog kretanja i prostornosti Iris Marion Jang (Young, 1980). Za Jangovu je svrhovito delanje tela kao celine, usmerenog ka okruženju, ono što određuje prvobitni odnos subjekta prema svetu. Specifičnosti femininog kretanja i prostornosti autorka vidi kao proizvod situiranosti žene u kulturno-istorijskom kontekstu Zapadne civilizacije, koja ženu vidi kao objekat, određujući njenu egzistenciju kao tenziju između transcendentije i imanencije. Proizvod ove tenzije je telesna samo-referentnost žene, koja se odražava na feminino kretanje na tri načina. Naime, žena i prilikom svrhovite aktivnosti osciluje između bivanja subjektom i objektom aktivnosti (imanencije tela), što Jangova (1980) naziva dvosmislenom transcendentijom (eng. ambiguous transcendence); njena namera je sputana usled sumnje u sposobnosti svog tela (eng. inhibited intentionality); a telo se kreće na diskontinuiran način (eng. discontinuous unity), što se ogleda u manjku koordinacije različitih delova tela, kao i tela sa svojim okruženjem.

Empirija nam takođe ukazuje na to da dečaci i devojčice na različit način doživljavaju i koriste svoje telo. Dečaci su fizički aktivniji od devojčica na svim uzrastima (Sallis, Prochaska & Taylor, 2000; Trost et al., 2002), više cene (Lee, Carter, & Xiang, 1995) i opažaju sebe kompetentnijim u fizičkoj aktivnosti nego što to čine devojčice (Lee, Fredenburg, Belcher & Cleveland, 1999). Postoje i kvalitativne razlike u kretanju dečaka i devojčica pri određenim aktivnostima; dečaci efikasnije koriste telo u ciljem usmerenoj aktivnosti tako što koordinišu različite delove tela, dok devojčice teže da lokalizuju pokret u jednom delu tela (Gromeier, Koester & Schack, 2017; Young, 1980). Pokazano je da deca koja usvoje stereotipnu podelu na „muške“ i „ženske“ aktivnosti, ispoljavaju više samopouzdanja pri ovladavanju aktivnostima koje opažaju kao primerene svom polu (Lee, Fredenburg, Belcher & Cleveland, 1999). Štaviše, devojke su sklone da sumnjaju u snagu svog tela kada pristupaju zahtevnijoj fizičkoj aktivnosti (McCaughy, 1998), a takođe su i samosvesne kada obavljaju fizičku aktivnost pred momcima, što izaziva osećanje neprijatnosti i nemogućnost da se u potpunosti predaju aktivnosti (Cockburn & Clarke, 2002). Devojke koje počnu da se bave aktivnostima koje zahtevaju stereotipno „muško“ otelovljenje, međutim, uspevaju da razviju manje fragilno otelovljenje i realniji stepen uvida u svoje fizičke sposobnosti (Wedgwood, 2004), odnosno, da usvoje

* Email: write.to.isidora.popovic@gmail.com

nov telesni stav koji im omogućava da asertivnije reaguju na fizičkom planu, da uspostavljaju granice ličnog prostora, itd. (McCaughey, 1998).

U ovom istraživanju razmatramo brejk, ples koji je fizički zahtevan i kojim se pretežno bave momci. Cilj nam je bio da ispitamo doživljaj telesnosti momaka i devojaka koji se njime bave, pri čemu smo posebnu pažnju posvetile validaciji teorije o femininom telesnom iskustvu, kao i načinu na koji bavljenje stereotipno maskulinom aktivnošću posreduje u telesnom doživljaju adolescentkinja.

Metod. U istraživanju su učestvovala dva učesnika muškog, i dva ženskog pola uzrasta od 18 do 20 godina koji pohađaju časove brejka u jednoj plesnoj školi u Beogradu. Podatke smo prikupile pomoću polustrukturisanog intervjua, koji je u proseku trajao sat vremena. Pri analizi podataka koristile smo interpretativnu fenomenološku analizu, kao najprimerenije oruđe za razumevanje načina na koji učesnici doživljavaju svoje životno (Smith et. al, 2009, prema Vilig, 2016) i, posebno, telesno iskustvo, koje je tradicionalno tumačeno iz fenomenološke perspektive (Willig & Rogers, 2017). Nastojale smo da izdvojene teme analiziramo u okvirima teorije Iris Marion Jang, osvrćući se, pritom, i na nalaze relevantnih empirijskih studija.

Rezultati. Kvalitativnom analizom iskaza naših učesnika, izdvojile smo pet zajedničkih tema: *Lični napredak i promena kroz brejk, Vežbanje, ne snaga, Mogućnost izražavanja sopstvene kreativnosti kao prednost brejka, Prepuštanje muzici i trenutku i Povrede kao indikator truda.* Teme koje su bile zajedničke učesnicama su *Uticao raspoloženja na sadržaj ili kvalitet treninga, Inhibirana intencionalnost* koja uključuje dve podteme, *Inhibirana intencionalnost u socijalnom kontekstu i Inhibirana intencionalnost kroz nedostupnost zahtevnih pokreta.* Zatim, *Strah od nastupa pred drugima*, koji uključuje podteme *Strah od sajfera i betla, Drugi kao sudije i Pokušaj prevladavanja straha od nastupa pred drugima*, kao i tema *(Ne)samopouzdanje i brejk*, koja uključuje podteme *Nedostatak samopouzdanja, Potreba da se stekne samopouzdanje i Potreba da se projektuje samopouzdanje.* U slučaju muških učesnika, izdvojile smo tri teme koje su bile njima zajedničke, *Postavljanje ciljeva, Sajfer kao zajednička aktivnost i razmena i Prevazližanje straha od povreda.*

Teme svojstvene učesnicama možemo tumačiti u kontekstu modaliteta femininog kretanja, kao i opšte ideje o izraženoj sklonosti ženskih subjekata da budu samo-referentni. Naše učesnice donekle odražavaju sliku femininog obrasca kretanja kao "opterećenog imanencijom", ali je i delimično pobijaju. One ispoljavaju nedostatak poverenja u svoje sposobnosti (teme *Nedostatak samopouzdanja, Strah od nastupa pred drugima*) koji ih navodi da sumnjaju da su u stanju da preuzmu određene aktivnosti. *Inhibirana intencionalnost* se izdvaja kao važna tema kod učesnica i uključuje doživljaj sopstvene telesnosti, te se kod njih uočava da iako u načelu smatraju da je moguće ovladati zahtevnim pokretima, one same ne mogu da zamisle da u njima budu uspešne u bliskoj budućnosti ("*Da, volela bih [da budem dobra u pauermuvsima], vremenom. Možda za tri-četiri, pet godina, deset, ne znam.*"(Lena)). Momci, sa druge strane, zahtevnost pokreta vide isključivo kao trenutno stanje koje putem

treninga mogu i žele da prevaziđu (tema *Postavljanje ciljeva*) (*"Ja generalno se ne trudim toliko oko toga, ali znam da moram da imam to i kažem sebi: "Evo, vežbaću dvadeset minuta to, samo toprok.", I onda to i uradim ali generalno najviše volim futvork i frizeve. Ali isto tako znam da i pauer moram da imam i onda isto uzmem vežbam na primer jedan pokret pola sata na primer."* (Filip)). Inhibirana intencionalnost se kod učesnica javlja i u socijalnom domenu, u kontekstu plesanja u javnosti (*"Ranije je bilo katastrofa. Kao, ne, ne, ne, samo ne ja, samo ne ja. Na primer, ponekad sam mogla da kažem, "E, boli me noga, ne mogu da izađem.", i onda kao: "Moraš", i kao: "Neee, ne molim te!"* (Milica)), što možemo povezati sa istraživanjem Fungove (Fung, 2014) koja navodi da njene učesnice izveštavaju da često oklevaju da uđu u sajfer. Ipak, one su sposobne da uđu u stanje toka (eng. flow) (*Prepuštanje muzici i trenutku*), u kome imaju osećaj da im sve što preduzmu može krenuti od ruke, što reflektuje akciju kao "otvorenu i neprekinutu usmerenost na svet" (Merleau-Ponty, 1962, prema Young, 1980):

"Slušam muziku, bitna je samo muzika, ono, kao, uživam u tome što radim." (Milica)

"Da, kad igram, generalno, mislim da je to sve stvar prepuštanja muzike, kako će tvoje telo da odreaguje na... na... mislim da, generalno, malo razmišljam o tome šta... šta ću da uradim. To jest, da li ću imati neki korak u glavi, spreman, pa da ga ja uradim." (Lena)

Takođe, tema *Napredak i promena* potvrđuje nam da i momci i devojke zahvaljujući tome što treniraju brejk stiču sve više poverenja u svoje telesne kapacitete. Stoga možemo zaključiti da naše učesnice jesu razvile manje fragilno otevljenje, koje je, bar donekle, posledica njihovog bavljenja brejkom, što je analogno zaključku Vedžvudove (Wedgwood, 2004) i Mekojeve (McCaughy, 1998). Ovo se potvrđuje i u temi *Mogućnost izražavanja sopstvene kreativnosti* koja opisuje način na koji svi učesnici „deluju na svet“ kroz brejk, ispoljavajući svoju subjektivnost, ukazujući na to da i devojke nalaze načine za postizanje transcendencije:

" (...) kroz akrobatiku, koju ja generalno volim, možeš da iskažeš, znači, kroz ples i kroz akrobatiku možeš da iskažeš... Mislim, to sve može da se iskaže kroz brejk. I, pre svega mi se to najviše svidelo." (Laura)

Zaključak. Istraživanje koje smo sprovele daje nam osnovu da zaključimo da teorija Iris Marion Jang predstavlja valjan i koristan okvir za tumačenje telesnog iskustva mladih plesačica i plesača. Ipak, iako se neka iskustva devojaka mogu tumačiti u kontekstu ove teorije, postoje i vidovi iskustva koji nastoje da naruše sliku žene kao sputane svojom samo-referentnošću, kao i iskustva koja su momcima i devojkaama zajednička. Naime, možemo zaključiti da je bavljenje brejkom pomoglo devojkaama da steknu više poverenja u svoje telesne sposobnosti, da, makar deklarativno, veruju da se vežbom može postići uspeh, te da su sposobne da dožive kontinuirano jedinstvo sa svojim telom. Iako su inhibirane, one su toga i svesne, pri čemu su svesne i potrebe da rade na sebi i razvoju svog samopouzdanja. Smatramo da im rad na ovom aspektu iskustva može biti važan u širem kontekstu od plesa i imati pozitivan uticaj na celokupno samopouzdanje i shvatanje svojih sposobnosti u širem smislu (Holloway, Beuter & Duda, 1988; Trujillo, 1983). Stoga smo predložile i praktične preporuke namenjene

trenerima, kao i mladima, naročito devojkama koje se bave ovim plesom. Pre svega, s obzirom na važnost iskustava ovladavanja (eng. *mastery experiences*) (Pajares, 2006), a uzimajući u obzir inhibiranu intencionalnost i kolebljivo samopouzdanje devojaka, smatralo smo da je potrebno obezbediti prilike da devojke dožive uspeh u ovladavanju pokretima koje opažaju teškim ili zahtevnim, tako što će trener od njih to češće zahtevati ili posvetiti duži period intenzivnom vežbanju samo takvih pokreta. Dodatno, trener bi mogao davati pohvale devojkama onda kada samoinicijativno pokušavaju da izvedu zahtevne pokrete, skretati im pažnju na njihove kvalitete i identifikovati individualne fizičke potencijale i razvijati ih sa njima dalje. Davanje fdbeka jedan-na-jedan je posebno efektivno u radu sa mladima (Pajares, 2006). Trener bi u takvoj situaciji mogao pomoći mladima i da identifikuju „samo-hendikepirajuće“ strategije koje upotrebljavaju zbog straha od neuspeha, kao što su nedovoljno ulaganje truda, odugovlačenje ili preteran kritički stav prema sebi i svojim sposobnostima (Pajares, 2006), koje su u nekim slučajevima uočene kod učesnica u našem istraživanju. Takođe, potrebnije devojkama pružiti potrebnu podršku i neugrožavajuć prostor za javno izražavanje, kako bi stekle sigurnost pri plesanju u sajferu – a koju bi potom mogle generalizovati na druge situacije. Na kraju, organizovanje radionica i događaja posvećenih devojkama kojima bi prisustvovala žene koje su ostvarile uspeh u brejku obezbedilo bi neophodna posredna iskustva (eng. *vicarious experiences*) (Pajares, 2006) i prisustvo ženskih uzora iz sveta plesa.

Ključne reči: *doživljaj telesnosti, modaliteti femininog kretanja, rodne razlike, brejk dens, interpretativna fenomenološka analiza*

Literatura

- Cockburn, C., & Clarke, G. (2002). "Everybody's looking at you!": Girls negotiating the "femininity deficit" they incur in physical education. *Women's Studies International Forum*, 25(6), 651-665.
- Fung, J. S. (2014). B-girl like a b-boy: Marginalization of women in hip-hop dance (Doctoral dissertation, University of Hawai'i at Manoa).
- Gromeier, M., Koester, D. & Schack, T. (2017). Gender Differences in Motor Skills of the Overarm Throw. *Frontiers in psychology*, 8, 212.
- Holloway, J. B., Beuter, A. & Duda, J. L. (1988). Self-efficacy and training for strength in adolescent girls 1. *Journal of Applied Social Psychology*, 18(8), 699-719.
- Lee, A. M., Carter, J. A. & Xiang, P. (1995). Children's conceptions of ability in physical education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 14(4), 384-393.
- Lee, A. M., Fredenburg, K., Belcher, D. & Cleveland, N. (1999). Gender differences in children's conceptions of competence and motivation in physical education. *Sport, Education and Society*, 4(2), 161-174.
- McCaughy, M. (1998). The fighting spirit: Women's self-defense training and the discourse of sexed embodiment. *Gender & Society*, 12(3), 277-300.
- Pajares, F. (2006). Self-efficacy during childhood and adolescence: Implications for teachers and parents. In T. Urdan, T. & F. Pajares (Eds.), *Self-efficacy beliefs of adolescents* (pp. 339-367). Greenwich, CT: IAP.
- Sallis, J. F., Prochaska, J. J. & Taylor, W. C. (2000). A review of correlates of physical activity of children and adolescents. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 32(5), 963-975.

- Trost, S. G., Pate, R. R., Sallis, J. F., Freedson, P. S., Taylor, W. C., Dowda, M. & Sirard, J. (2002). Age and gender differences in objectively measured physical activity in youth. *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 34(2), 350-355.
- Trujillo, C. M. (1983). The effect of weight training and running exercise intervention programs on the self-esteem of college women. *International Journal of Sport Psychology*, 14(3), 162-173.
- Willig, C. & Rogers, W. S. (Eds.). (2017). *The SAGE handbook of qualitative research in psychology*. London: Sage.
- Vilig, K. (2016). Kvalitativna istraživanja u psihologiji. Beograd: Clio.
- Young, I. M. (1980). Throwing like a girl: A phenomenology of feminine body comporment motility and spatiality. *Human studies*, 3(1), 137-156.
- Wedgwood, N. (2004). Kicking like a boy: Schoolgirl Australian rules football and bi-gendered female embodiment. *Sociology of Sport Journal*, 21(2), 140–162.

CIP - Каталогизација у публикацији - Народна библиотека Србије, Београд

37.014:316(082)

005.6:37(082)

37.046.1/.2(082)

НАУЧНА конференција "Педагошка истраживања и школска пракса" (23 ; 2018 ; Београд)

Kvalitativna istraživanja u društvenim naukama: od ličnog iskustva do socijalnih praksi : зборник саопштења / XXIII научна конференција "Педагошка истраживања и школска пракса", 23. и 24. новембар 2018, у Београду. ; urednici Vladimir Džinović, Sanja Grbić. - Београд : Institut za pedagoška istraživanja : Institut za psihologiju, 2018 (Београд : Кућа штампе plus). - 165 стр. ; 24 cm

Radovi na srp. i hrv. jeziku. - Saopštenja saradnika Instituta za pedagoška istraživanja i saradnika Instituta za psihologiju predstavljaju rezultate rada na projektima "Unapređivanje kvaliteta i dostupnosti obrazovanja u procesima modernizacije Srbije"--> prelim. str. - Tiraž 100. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija uz svaki rad. - Registar.

ISBN 978-86-7447-141-8 (IPI)

а) Образовање - Социолошки аспект - Зборници б) Образовање -
Управљање квалитетом - Зборници
COBISS.SR-ID 270427404